

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Præfatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

TRACTATUS TERTIVS
DE MORALITATE ACTUUM
humanorum.

Ad Quaestionem 18. divi Thomæ & tres sequentes.

PRÆFATIO.

Si triplicem Mundum olim Philosophia Platonis distin-
xerit, Archetypum, intellectualem, & corporeum,
quos microcosmus homo, creaturarum epilogus, fœlici nexu
in sese colligit: verius tamen Theologorum Schola, cum
unicum mundum unius numinis absolutam Imaginem agnoscat, tripli-
cem in ipso ordinem, naturalium, intelligibilium, & moralium distin-
guit. Etenim ut in Deo totius rei & entis plenitudo, infinita sapi-
entia, ac summa bonitas existit; ita triplicem ad Deum creaturæ respec-
tum habent, ut ad principium, exemplar, & finem. Si primam in
Deo principii rationem spectes, suprema est existentium rerum causa:
si ut exemplar & sapientiam inspicias, effectrices Ideas habet, quibus
producendis rebus modum & mensuram præfigit: si ad bonitatem ani-
mum convertas, omnia ad sese ut ultimum finem & centrum pertrahit.
Ut prima rerum causa, & totius esse immensum Pelagus, infimum
ordinem naturæ constituit: ut exemplar, rebus veritatis radium in-
fundit, quo ad altiorem intelligibilium ordinem evehantur: ut finis de-
mum ultimus, bonitatem rebus largitur, cujus pulchritudine & con-
venientiâ appetitum alliciunt, & moralitatis statum constituunt. Hinc
triplex illa apud sapientes transcendentalis, ut vocant, notio, quæ
per omnium rerum genera divagatur, entitas, veritas, bonitas; quam
ita distribuendam censeo, ut entitas naturam, veritas scientiam, boni-
tas virtutem omnem moralem comprehendat. Hac quæ in cæteris spe-
cie quadam & umbra tenuis spectare licet, omnino ad hominem perti-
nent: ut enim ex corpore & anima coalescit, nihil habet supra insti-
tum rerum ordinem, quas natura suo ambitu claudit, et si inter eas,
quæ oculis sensibusque percipiuntur, primum locum obtineat: prout ve-
rò rationis est particeps, & virtutum intellectualium præsidio, divina
& humana contemplatur, in ordinem intelligibilium transit: ac de-
mum virtutibus moralibus instructus, & præeunte recte rationis ju-
dicio, ut sese in ultimum finem dirigat, nec ab imposita sibi lege desti-
dit, in altiori ordine rerum, scilicet moralium, versatur. Nihil est
in ho-

in homine, si ipsum in primo vel altero gradu constitutum spectes, quod ad hunc tractatum pertinet: sed ut regulis morum subjectus est, à quibus aberrare potest, vel regi, omnino hanc sibi partem vindicat, & recto quidem ordine: cum enim humanorum actuum naturam, seu esse physicum moralitas consequatur; postquam superiori Tractatu de humanis Actibus, tum universim, tum speciatim actum est, quoad esse physicum, & ut ad ordinem naturæ pertinent, rectè à methodorum bonitate vel malitia morali differamus.

Cæterum, licet forsitan hæc Tractatio plures difficultate sua deterere soleat, unum tamen habet, quo cæteris penè omnibus anteponendam censeo: vix enim alteram Theologia partem reperies, quæ cum ista utilitate jure contendat. Hæc una vitia extinguit, virtutes inserit, feros animi motus mitigat, mores componit, & effectus omnes ita temperat, ut merito à Platone mulica magna dici potuerit, non quæ fidium pulsu aures corporis, quas Sapiens filias carminis vocat, ad vacuam voluptatem demulceat, sed quæ partium animæ concordiam, ac virtutum harmoniam, suavissimum & maximè optandum animæ concentum edat. Quid enim me doces (inquit Seneca) quomodo inter se acutæ & graves voces consonant, quomodo nervorum disparem reddentium sonum fiat concordia? fac potius quod animus meus secum consonet, ne consilia mea discrepent. O egregiam artem! Scis rotunda metiri, in quadratum redigis quæcumque acceperis formam, nihil est quod in mensuram tuam non cadat; si artifex es, si geometra, metire animum, dic quàm magnus, quàm pusillus sit. Scis quæ recta sit linea; quid tibi prodest, si quid in vita rectum sit ignoras? Denique moralis scientia, omnium bonarum artium mater, quos erudit, ditat, quos docet nobilitat, quos instruit ornat, unde à Platone scientia optimi merito nuncupatur.

Epist.
82.

Lib. 3.
Instit.
cap. 7.

Transeamus ergo (inquit Lactantius) ad eam Philosophiæ (dicamus nos Theologiæ) partem, quam moralem vocant, in qua totius Philosophiæ ratio continetur, siquidem in illa, quæ Physica dicitur, sola oblectatio est, in hac etiam utilitas. Et quoniam in disponendo vitæ statu, formandisque moribus, periculo majori peccatur, majorem diligentiam necesse est adhiberi, ut sciamus quomodo nos oporteat vivere. Illic enim potest venia concedi, quia si aliquid dicunt, nihil profunt; si delirant, nihil nocent: hic verò nullus diffidio, nullus errori locus, omnes unum sentire oportet, ipsamque Philosophiam uno quasi ore præcipere, quia si quid fuerit erratum, vita omnis evertitur.

DISPUTATIO I.

De Moralitate in communi.

Hic præcipuus scopus hujus Tractatus sit explicare bonitatem & malitiam moralem actuum humanorum, & ab illis D. Thomas exordium sumptur: quia tamen notitia gradus generici non parum juvat, ut species sub illo contenta perfectè dignoscantur, hanc disputationem veluti præliminalem, & viam ad reliquas præsentis tractatus difficultates aperientem præmittimus.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid sit Moralitas Actuum humanorum, quidve addat supra libertatem?

§. I.

Referuntur Sententiæ, & verè eliduntur.

Est moralitatis existentia notissima sit, absolutissima tamen & obscurissima est illius natura: unde in ejus explicatione Doctores ita inter se divisi sunt, ut fere tot sint sententiæ, quot capita. Quidam illam cum libertate confundunt, existimantes actus humanos dici morales ex eo

præcisè, quod à libera voluntate cum perfecta rationis deliberatione procedant. Alii dicunt moralitatem esse denominationem extrinsecam, à lege, libertate, aut alia forma extrinseca petitam. Alii docent, illam itam esse in ordine sive relatione actuum humanorum ad suam regulam. Et est adhuc circa hujusmodi relationem inter Theologos pugna: nam aliqui censent esse tantum relationem rationis cum fundamento in re; alii contra asserunt esse relationem realem; & existit quidam volunt eam esse prædicamentalem, alii transcendentalem. Quibus præmissis, pro resolutione difficultatis

Dico primò, libertatem esse quidem fundamentum moralitatis actuum humanorum, non tamen ipsam moralitatem formaliter.

Prima pars est certa: quia actus humani habent à libertate quod possint subijci regulis morum, & ab eis dirigi & mensurari; unde actus omnino necessarii, & ad unum determinati, non sunt capaces talis directionis; frustra enim adhiberetur lex eis, quod est ex se & natura sua determinatum ad